

is valid, except for three things, where stipulating a condition is not effective, and regarding which if someone made a condition, his condition is void. These are: her appointed times [i.e., conjugal rights], the basic amount of payment of her *ketubah*, and her inheritance. (2) How? If he makes a condition with his wife that she has no conjugal rights from him, his condition is void and he is obligated to give her conjugal rights, for he has made a condition contrary to that which is written in the Torah and this is not some condition regarding monetary matters. (3) If he makes a condition with her to diminish from the basic amount of her *ketubah* or if he writes for her two hundred or one hundred [zuz] as the basic amount of her *ketubah* and she writes for him that she received a part of that amount, when in fact she did not receive it, his condition is void. For if someone diminishes from two hundred

[zuz] for a virgin or from one hundred for a widow, his relations with her are relations of fornication. (4) If he makes a condition with her after he has married her that he will not inherit from her, his condition is invalid. Even though the husband's inheritance is by Rabbinic decree [and his marriage is Torah law, still], they gave their words the force of Torah law. And any condition concerning an inheritance is void, even though it is a monetary matter, since it states, [regarding inheritance] “a statute of judgment for your generations” (Numbers 27:11) [thereby giving it a force greater than ordinary monetary matters]. But [if he makes a condition] with regard to the other things, his condition is valid. For example, if he stipulates with her that she will not have food and clothing [from him] on condition that he will not receive the profits of her property, and anything similar, to this, his condition is valid.

הבעל באחד מן הדברים שהוא זוכה בהן התנאי קיים חוץ משלשה דברים שאין מועיל. וכל המתנה עליהן תנאו בטל ואלו הן עונתה ועיקר כתובתה וירושתה: ב כיצד התנה עם האשה שאין לה עליו עונה תנאו בטל וחייב בעונתה. שהרי התנה על מה שכתוב בתורה ואינו תנאי ממוון: ג התנה עמה לפחות מעיקר כתובה או שכתב לה מאתים או מאה עיקר כתובה וכתבה לו שנתקבלה מהן כף וכף והיא לא נתקבלה. תנאו בטל שכל הפוחת לכתולה ממאתים ולא למנה ממאה הרי בעילתו בעילת זנות: ד התנה עמה אחר שנשאה שלא יירשנה תנאו בטל ואף על פי שירושת הבעל מדברי סופרים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה. וכל תנאי שבירושה בטל ואף על פי שהוא ממוון שנאמר (במדבר כז) לחוקת משפט לדורותיכם ובשאר הדברים תנאו קיים כגון שהתנה עמה שאין לה שאר וכסות על מנת שלא יאכל פירות נכסיה וכל כיוצא בזה תנאו קיים:

KEDOSHIM FOR THURSDAY

קדושים ליום חמישי

TORAH

תורה

יבין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הוה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח משבת הבאה

כב וכפר עליו הכהן באיל האשם לפני כב ויכפר עלוהי כהנא בדכרא

(22) And the priest will effect atonement for him with the guilt-offering ram,

דְּאִשְׁמָא קָדָם יְיָ עַל חוֹבַתֶּיהָ
 דִּי חָב וּישְׁתַּבֵּק לִיהּ מִחוֹבַתֶּיהָ
 דִּי חָב: כג וְאֵרִי תַעֲלוֹן לְאַרְעָא
 וְתַצְבֹּן כָּל אֶלֶן דְּמִיכַל
 וְתִרְחֲקוֹן רְחֵקָא יְת אַבִּיהַּ תְּלַת
 שָׁנִין יְהִי לְכוֹן מְרַחֵק לְאַבְדָּא
 לֹא יִתְאַכַּל: כד וּבִשְׁתָּא

יְדוּהַ עַל־חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר הִטָּא וְנִסְלַח לוֹ
 מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חִטָּא: פ שְׁלִישִׁי כג וְכִי־תִבְאוּ
 אֶל־הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶם כָּל־עֵץ מֵאֲכַל
 וְעַרְלַתֶם עַרְלָתוֹ אֶת־פְּרִיו שְׁלֹשׁ שָׁנִים
 יִהְיֶה לָכֶם עַרְלִים לֹא יֵאָכַל: כד וּבִשְׁנָה

before the Lord, for the sin that he had committed; and he will be forgiven for the sin that he had committed. (23) When you come to the Land and you plant any food tree, you must surely block its fruit [from use]; it must be blocked to you [from use] for three years, not to be eaten. (24) And in the fourth year, all

RASHI

רש"י

(22) **And he will be forgiven for the sin that he had committed** — [*The phrase here, “for the sin that he had committed” seems superfluous, since it appears twice in this verse. However, the phrase is mentioned twice,*] to include the case of someone who committed [this sin] intentionally as if he would have sinned unintentionally [insofar as atonement is effected by bringing a guilt-offering] (Torat Kohanim 19:57; Keritot 9a). (23) **וערלתם ערלתו** — [literally

(כב) וְנִסְלַח לוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חִטָּא. לרבות את המזיד בשוגג: (כג) וְעַרְלַתֶם עַרְלָתוֹ. וְאִשְׁמַתֶּם אֲטִימָתוֹ; יְהִי אִטּוֹם וְנִסְתָּם מִלְּהֲנוֹת מִמֶּנּוּ. שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עַרְלִים. מֵאִמְתִּי מוֹנֶה לוֹ, מִשְׁעַת נִטְעָתוֹ (תורת כהנים). יְכוּל, אִם הִצְנִיעוּ לְאַחַר שְׁלֹשׁ שָׁנִים יְהִי מֵתָר, תִּלְמוּד לומר: “יְהִידָה”, בְּהוֹיָתוֹ יְהִי: (כד) וְיִהְיֶה כָּל־פְּרִיו קָדֹשׁ. כִּמְעַשֵּׂר שְׁנִי, שְׁכָתוּב בּוֹ (ויקרא, כז, ל): “וְכָל־מְעַשֵּׂר הָאָרֶץ וְגו’ קָדֹשׁ לַה’”. מֵה מְעַשֵּׂר שְׁנִי, אֵינוֹ נֹאֲכַל חוּץ לְחוּמַת יְרוּשָׁלַיִם אֲלָא בְּפִדְיוֹן, אִף זֶה בֶּן־זֶה וְדָבָר זֶה “הִלּוּלִים

means:] “And you will block up its blockage,” i.e., [its fruit] must be blocked and closed up from deriving benefit from it. **It must be blocked to you [from use] for three years** — From what time does one start counting [this three-year period]? From the time that the tree is planted (Torat Kohanim 19:60). [If so, that the matter does not depend upon the fruit, but rather, upon counting time from the planting,] one might think that if one stores away the fruit [produced in the first three years], then after the three years has elapsed, the fruit will become permissible. Scripture, however, says, “it must be” — the fruit will remain in its [forbidden] status [forever] (Torat Kohanim 19:62). (24) **All its fruit will be holy (קדש)** — Just like the Second Tithe, concerning which it is [also] written (Leviticus 27:30), “And every tithe of the Land ... is holy (קדש) to the Lord;” just as the second tithe is not to be eaten outside the Wall of Jerusalem without having been redeemed, so too, this [fruit from the fourth year of a tree] (see Torat Kohanim 19:66). And this thing [i.e., this holy fruit] is “a praise to the Lord,” for he carries it there [to Jerusalem, in order to] glorify and give praise to Heaven [as he does

רְבִיעֵתָּא יְהִי כָּל אֲבִיָּה קֹדֶשׁ
 תִּשְׁבַּחְתָּן קֹדֶם יי: כה ובִשְׁתָּא
 חֲמִשָּׁתָּא תִּיְכַלּוּן יִת אֲבִיָּה
 לְאוֹסְפָא לְכוּן עַל־לְתִיָּה אָנָּא יי
 אֲלֵהֶכּוֹן: כו לֹא תִיְכַלּוּן עַד
 דְּמָא לֹא תִנְחָשׁוּן וְלֹא תַעֲוִנּוּן:

הַרְבִּיעֵת יִהְיֶה כָּל-פְּרִי קֹדֶשׁ הַלְּוִיִּם
 לִידוּתָּה: כה וּבִשְׁנֵה הַחֲמִישִׁת תֹּאכְלוּ אֶת-
 פְּרִי לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ אֲנִי יְדוּהָ
 אֱלֹהֵיכֶם: כו לֹא תֹאכְלוּ עַל-הַדָּם לֹא
 תִּנְחָשׁוּ וְלֹא תַעֲוִנּוּ:

its fruit will be holy, a praise to the Lord. (25) And in the fifth year, you may eat its fruit; [do this, in order] to increase its produce for you. I am the Lord your God. (26) Do not eat over the blood. Do not go by omens or lucky hours.

RASHI

לה"י רש"י
 with the second tithe]. (25) להוסיף לכם — *This commandment which you will observe, will be "[in order] to increase its produce for you," because as a reward for [observing] it, [says God,] I shall bless you with the fruits of your plantings. Rabbi Akiva used to say, "The Torah stated this to counter man's evil inclination: so that a person would not say, For four years I take pains with this tree for no return! Scripture therefore says here, [In order] to increase its produce for you."* (Torat Kohanim 19:68) **I am the Lord** — [That is to say,] I am the Lord Who promises regarding this and Who is faithful to keep My promise. (26) **Do not eat over the blood** — [This verse is] expounded in many different ways in Tractate Sanhedrin

(63a) [as follows]: (a) It is a warning that one must not eat from the flesh of holy sacrifices before the [procedure of the] splashing of blood [has been performed for that sacrifice]; (b) It is a warning against someone who eats from a non-consecrated animal before its soul [contained in its blood] has [fully] departed; and there are many more [ways that this verse is expounded there]. **Do not go by omens** — like those who interpret [the sounds or actions of] a weasel or birds as omens [i.e., as signs of good or bad things] (Torat Kohanim 19:71; Sanhedrin 66a), or [like those who interpret] some bread falling from his mouth or a deer crossing his path [as signs for meaning certain things] (Sanhedrin 65b). **Do not go by ... lucky hours** — [The expression ולא תעוננו] denotes time periods (עונות) and hours, i.e., this person would say, "Such and such a day is a lucky day to begin your work," or "Such and such an hour is unlucky to go out on a journey." (ibid.)

לה"י הוא, שנושאיו שם לשבח ולהלל לשמים: (כה) להוסיף לכם תבואתו. המצוה הזאת שתשמרו, תהיה להוסיף לכם תבואתו, שבשכרה אני מברך לכם פרות הנטיעות. היה רבי עקיבא אומר: דברה תורה כנגד יצר הרע, שלא יאמר אדם: הרי ארבע שנים אני מצטרע בו חנם, לפיכך נאמר: "להוסיף לכם תבואתו." אני ה'. אני ה' המבטיח על כך ונאמן לשמר הבטחתו: (כו) לא תאכלו על-הדם. להרבה פנים נדרש בסנהדרין אזהרה שלא יאכל מבשר קדשים לפני זריקת דמים, ואזהרה לאוכל מבהמת חלין טרם שתצא נפשה ועוד הרבה. לא תנחשו. כגון אלו המנחשין בחלדה ובגעופות; פתו נפלה מפיו, צבי הפסיקו בדרך. לא תעוננו. לשון עונות ושעות, שאומר: יום פלוגי יפה להתחיל מלאכה. שענה פלוגית קשה לצאת:

נביאים יחזקאל פרק כ

PROPHETS Ezekiel 20

כג אף אָנָא קָמִית בְּמִימְרֵי
 לְהוֹן בְּמִדְבָּרָא לְאַגְלָאָה יְתְהוֹן
 לְבִינֵי עַמְמֵיָא וּלְבִדְרָא יְתְהוֹן
 בְּמִדְיַנְתָּא: כד חֲלַף דְּדִינֵי לָא
 עֲבָדוּ וּבְקִמְי קִצּוּ וַיִּת יוֹמֵי
 שְׂבִיָּא דִּילֵי אַחִילוּ וּבִתְר טַעוֹת
 אֲבֹהֵיהוֹן הוֹאָה עֵינֵיהוֹן: כה
 וְאִף אָנָא מִדְּמַרְדּוּ בְּמִימְרֵי וְלָא
 אָבּוּ לְקַבְּלָא לְנַבִּיאֵי
 אֲרַחֲקֵימֵינוּן וּמְסַרְתֵּינוּן בְּיַד
 שְׂנְאִיָּהוֹן וּבִתְר יִצְרִיָּהוֹן טַפְּשָׁא
 אֲלוּ וְעֲבָדוּ גְזִירֵן דְּלָא תִקְנֵן
 וְנִימוּסֵין דְּלָא אֲתִקְמַתוּן
 בְּהוֹן: כו וְאִסִּיבִית יְתְהוֹן
 בְּמַתְנַתְּהוֹן בְּאַעְבָּרָא כָּל פֶּתַח וְלָדָא
 בְּדִיל דְּאַצְדִּינוּן בְּדִיל דִּידְעוּן דִּי
 אָנָא יִי: כז בְּכֵן אֲתַנְבִּי לְבֵית
 יִשְׂרָאֵל בַּר אָדָם וְתִימַר לְהוֹן כְּדַנֵּן
 אָמַר יְיָ אֱלֹהִים עוֹד דָּא אֲרַגִּיזוּ
 קְדָמִי אֲבֹהֵתְכוֹן בְּדִשְׁקָרוּ
 בְּמִימְרֵי שְׁקֵר:

כג גַּם־אֲנִי נִשְׂאֲתִי אֶת־יָדִי לָהֶם בַּמִּדְבָּר לְהַפְיֵץ
 אֹתָם בְּגוֹיִם וּלְזוֹרוֹת אוֹתָם בְּאַרְצוֹת: כד יַעַן מִשְׁפָּטֵי
 לֹא־עָשׂוּ וְחֻקוֹתַי מָאֲסוּ וְאֶת־שַׁבְּתוֹתַי חָלְלוּ וְאַחֲרַי
 גְּלוּלֵי אֲבוֹתָם הָיוּ עֵינֵיהֶם: כה וְגַם־אֲנִי נִתְתִּי לָהֶם
 חֻקִּים לֹא טוֹבִים וּמִשְׁפָּטִים לֹא יָחִיו בָּהֶם:
 כו וְאִטְמָא אוֹתָם בַּמַּתְנוֹתָם בַּהֲעֵבִיר כָּל־פֶּטֶר רַחֵם
 לְמַעַן אֲשַׁמֵּם לְמַעַן אֲשֶׁר יִדְעוּ אֲשֶׁר אֲנִי יְדוּהָ:
 כז לְכֵן דִּבַּר אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בֶּן־אָדָם וְאָמַרְתָּ
 אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְדוּהָ עוֹד זֹאת גִּדְּפוּ אוֹתִי
 אֲבוֹתֵיכֶם בְּמַעַלְם בִּי מַעַל:

(23) I also lifted My hand to them in the wilderness to scatter them among the nations and disperse them in the lands. (24) Because they did not perform My ordinances, and they rejected My statutes and desecrated My Sabbaths, and their eyes were after the idols of their fathers. (25) I, too, gave them statutes that were not good and ordinances through which they should not live. (26) And I defiled them with their [very] gifts, when causing to pass [to Molech] all who open the womb, in order that I lay them desolate, in order that they know that I am the Lord. (27) Therefore, speak to the House of Israel, son of man, and say to them: So said the Lord God: [With] this too, your fathers blasphemed Me when they dealt treacherously with Me.

RASHI

רש"י

(25) **Statutes that were not good** — I delivered them into the hands of their temptation to stumble through their gifts. Those gifts that I legislated for them, to hallow for Me every firstborn, I delivered them into the hands of their temptation, to pass those [firstborn] to the Molech. (26) **אשמים** — I will destroy them. (27) **This too** — they continued to do when I brought them into the land.

(כה) חֻקִּים לֹא טוֹבִים. מְסַרְתִּים בְּיַד יִצְרָם לְהַכְשִׁילֵם בְּמַתְנוֹתָם מִתְּנוֹת שְׁחֻקְתִּי לָהֶם לְקַדֵּשׁ כָּל בְּכוֹר לִי מְסַרְתִּים בְּיַד יִצְרָם לְהַעֲבִירֵם לְמַלְךְ: (כו) אֲשַׁמֵּם. וְאַחֲרִים אוֹתָם: (כז) עוֹד זֹאת. הִזְעִיפוּ לַעֲשׂוֹת בְּשִׁהֲבִיאוֹתֵם אֶל הָאָרֶץ:

WRITINGS Proverbs 27

כתובים משלי פרק כז

ז נִפְשָׁא דְשִׁבְעָא דְשִׁבְעָא דִּישָׂא
 כְּבָרִיתָא וְנִפְשָׁא דְכַפְנָא כָּל
 מִידָם דְּמִרִיר חֲלִי לֵה: ח הִדִּיךְ
 צִפְרָא דְמִשְׁנָא מִן קִנְיָה הִיכְנָא
 הוּא גְבֵרָא דְמִשְׁנֵי דּוֹכְתִיָּה:
 ט מִשְׁחָא וּבוֹסְמָא דְמַחְדִּין לְפָא
 הִכְנָא גְבֵרָא דְמִבְסִים לְחִבְרִי
 בְּתַרְעִיתָא דְנִפְשִׁיָּה: י חִבְרִיךְ
 וְחִבְרִיָּה דְאֶבּוּךְ לֹא תִשְׁבּוּק
 וּבְבִיתָא דְאֶחָיִךְ לֹא תַעוּל

ז נִפְשׁ שִׁבְעָה תְבוּס נִפְשׁ רְעֵבָה כָּל־מֶרֶ
 מֵתוֹק: ח כְּצִפּוֹר נוֹדֶדֶת מִן־קִנְיָה כֵּן אִישׁ נוֹדֶד
 מִמְּקוֹמוֹ: ט שֶׁמֶן וְקִטְרֶת יִשְׂמַח־לֵב וּמֵתֵק רְעֵהוּ
 מֵעֵצֵת־נִפְשׁ: י רֵעֶךָ וְרֵעֵה (קרי ורע) אָבִיךָ אֶל־תַּעֲזֹב
 וּבֵית אָחִיךָ אֶל־תְּבוֹא בְיוֹם אֵינְךָ טוֹב שְׁכֵן קָרוֹב
 מֵאַח רְחוֹק: יא חֲכָם בְּנֵי וְשִׂמְחָ לְבִי וְאַשְׁיֵבָה חֲרָפִי
 דָּבָר:

בְּיוֹמָא דְתַבְרַךְ טָב שְׁכָנָא קָרִיב מֵאַח רְחוֹק: יא אֲתַחֲכֶם בְּרִי וְחַדִּי לְבִי וְאַחֲזֹר מִלְתָּא לְאֵלִין דְּמַחֲסִדִּין לִי:

(7) A sated soul tramples honeycomb, but to a hungry soul all bitter is sweet.
 (8) As a bird wandering from its nest, so is a man wandering from his place.
 (9) Oil and incense make the heart rejoice, and the sweet words of his friend more than one's own counsel. (10) Do not forsake your friend and your father's friend, and do not enter your brother's house on the day of your misfortune; a close neighbor is better than a distant brother. (11) Be wise, my son, and cause my heart to rejoice, that I may answer he who taunts me.

RASHI

רש"י

(7) **Tramples honeycomb** — *Tramples by foot sweet things. All bitter* — *is sweet in his view.* (9) **And the sweet words of his friend** — *He whose friend draws him near is better for him than gratifying the desires of his heart.* (10) **Your friend and your father's friend** — *This is the Holy One, blessed be He — do not forsake Him. And do not enter your brother's house* — *[Do not rely] on the children of Eisav and Yishmael that they should befriend you. A close neighbor* — *It is better that the One Who is near to those who call Him dwell among you than that you should come to a distant brother — this is Eisav.* (11) **Be wise, my son** — *Become wise, my son, and let my heart be happy with you.* **חרפי דבר** — *Those who taunt me, i.e., I will boast with you [to those who taunt me].*

(ז) תְּבוּס נִפְשָׁה. תְּרַמֵּס בְּרַגְלֵי דְבָרִים מֵתוֹקִים: כָּל מֶרֶ. בְּעֵינֵינוּ מֵתוֹק: (ט) וּמֵתֵק רְעֵהוּ. מַה שְׁחִבְרוּ מִקְרָבוֹ טוֹבָה מִמַּה שְׁנִפְשׁוּ יוֹעֲצָתוֹ: (י) רֵעֶךָ וְרֵעֵה אָבִיךָ. זֶה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֶל תַּעֲזֹב: וּבֵית אָחִיךָ אֶל תְּבוֹא. בְּבִי עֲשׂוּ וְיִשְׂמַעְעֵאל שְׂקִירְבוּךָ: טוֹב שְׁכֵן קָרוֹב. טוֹב שְׂיִשְׁכַּן בִּינֵיהֶם הַקָּרוֹב לְקוֹרְאֵיו מִשְׁתְּבוֹאוֹ אֶצֶל אַח רְחוֹק זֶה עֲשׂוּ: (יא) חֲכָם בְּנֵי. תַתְּחַכֶּם בְּנֵי וְתִהְיֵא לְבִי שִׂמְחָ בְּךָ: חֲרָפִי דְבָר. מִחֲרָפִי, כְּלוֹמַר אֲתַפְאֵר בְּךָ:

Mishnah Chullin, chapter 3

משנה חולין פרק ג

א אֵלוֹ טְרֵפוֹת בְּבִהְמָה, נְקֻבַת הַוֶּשֶׁט, וּפְסוּקַת רַבְּנָנוּ עוֹבְדֵיהָ מִבְּרִטְנוֹרָא

א אלו טריפות ניקב הושט. שני עורות יש לו לוּשֶׁט, החיצון אדום, והפנימי לבן. אם ניקב זה בלא זה, כשרה. ניקבו

treifah: [1] if the esophagus [food pipe, which contains two layers of skin, the outer one red and the inner one white, if both] were pierced [even though the perforation does not align] [2] or if [most of the width of] the trachea [windpipe] was severed [3] if the [inner] membrane of the brain was pierced [4] if the heart was pierced into [any of] its chambers [5] if the spine was broken and [most of the width of] the spinal cord severed

[6] if the liver was gone and nothing [i.e., less than an olive's bulk] remained [7] if [both membranes of] the lung were pierced [so that it leaks when blown up with air] [8] or was partially missing [i.e., one of the five lobes of the lung was missing] — Rabbi Shimon says, [Only] if [the lung was] pierced into the main bronchi [9] [All ruminants have four stomachs; the first, *keres* or rumen, is sack-like, which stores the food until it decays, the second *bet hakosot* or reticulum, creates small ball-like cud which is brought back into the mouth to be chewed, the third *hemsas* or omasum, where it begins digesting the chewed cud, the fourth *kayvah* or maw, which leads into the intestines.] if the maw [i.e., the fourth stomach], [10] or the gall bladder [on the side not leaning against and hence not plugged up by the liver] [11] or the intestines were pierced [in a place where it is not folded and plugged up by another part of the intestine] [12] if the inner rumen [the first stomach] was pierced [13] or if the greater part of the outer covering [i.e., the part of the abdominal wall which covers the maw] is torn — Rabbi Yehudah says, In a large animal [even if not the greater part, but] if it is torn a handbreadth and, regarding a small animal, if the greater part of it was torn [14] if the omasum [third stomach] [15] or reticulum [second stomach] was pierced on the outside [16] if the animal fell from the roof [and before it stood up on its feet he slaughtered it, we assume there was internal injury and is not kosher; if the animal walked the distance of its height, it is kosher and does not require additional examination; if it stood but didn't walk, or was alive for twenty-four hours it is kosher, subject to examination] [17] if most of the [twenty-two marrow containing] ribs were fractured [18] or if it was clawed by [the poisonous forepaw of] a wolf. Rabbi Yehudah says: Small cattle are *treifah* if clawed by a wolf; large cattle [only] if clawed

רבנו עובדיה מברטנורא

שניהן אפילו זה שלא כנגד זה, טריפה. וכל נקב במשהו: ופסוקת הגררת. לרחבה ברובה. ואינה טריפה עד שיפסק רוב החלל. ועובי התנן אינו משלים לרוב. ודוקא כשנפסקה לרחבה הוא דפסולה ברובה. אבל לארכה של קנה, אפילו לא נשתיר בה אלא חוליא אחת למעלה לצד הראש וחוליא אחת למטה סמוך לכנפי יריאה, כשרה, לפי שכל זמן שהבהמה מושכת צוארה יותר, הסדק מתמעט ואינו נראה: **ניקב קרום של מוח**. ב' קרומים יש למוח, העליון דבוק לעצם הגולגולת, והשני הסמוך למוח. אם ניקב העליון והשני הסמוך למוח קיים, כשרה. ניקב השני הסמוך למוח אע"פ שהעליון קיים, טריפה, ואע"פ שלא ניקב העצם: **ניקב הלב לבית חללו**. ב' חללים יש ללב, הגדול לצד ימין הבהמה, חלל הקטן לצד שמאל. אם ניקב הלב במשהו והגיע הנקב לאחד משני אלו החללים, טריפה. וכן אם ניקב בסחוס שבלב העשוי כעין ביב והוא קרוי קנה הלב, טריפה: **נשברה השדרה**. חוליות השדרה: ונפסק החוט. כמין חוט לבן יוצא מן המוח ועובר על פני אורך השדרה כולה, וקרום דק מקיף את החוט. ואם נפסק רוב היקפו של קרום זה ברחבו, היינו נפסק החוט וטריפה, ואפילו לא נשברה השדרה, אלא אורחא דמלתא נקט, דרוב פסיקת החוט על ידי שבירת

הגררת, נקב קרום של מוח, נקב הלב לבית חללו, נשברה השדרה ונפסק החוט שלח, נטל הכבד ולא נשתיר הימנו כלום, הראה שנקבה או שחברה. רבי שמעון אומר, עד שתנקב לבית הסמפונות. נקבה הנקבה, נקבה המרה, נקבו העקין, הכרס הפנימית שנקבה, או שנקרע רב החיצונה. רבי יהודה אומר, הגדולה טפה, והקטנה ברבה. המסס ובית הכוסות שנקבו לחוץ, נפלה מן הגג, נשתברו רב צלעותיה, ודרוסת הזאב. רבי יהודה אומר, דרוסת הזאב בדקה,

by a lion; small fowl if clawed by a sparrow hawk; large fowl if clawed by a hawk. This is the general rule: if an animal with a similar defect [to the one slaughtered] could not continue to live [for twelve months], it is

וְדְרוֹסֵת אֲרִי בְגֶסֶה. דְּרוֹסֵת הַנֶּיץ בְּעוֹף הַדֶּקָּה, וְדְרוֹסֵת הַגָּס בְּעוֹף הַגָּס. זֶה הַכֶּלֶל, כֹּל שֶׁאֵין כְּמוֹהָ חַיָּה, טְרֵפָה:

רבנו עובדיה מברטנורא

השדרה הוא: **ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כלום**. טריפה. עד שישתייר כזית במקום מרה, וכזית במקום שהיא חיה משם, דהיינו מקום תלייתה כשהיא מעורה ודבוקה תחת הכליות, ואם נשתייר בה פחות משני זיתים בשני מקומות הללו, או אפילו יותר משני זיתים ושלא בשני מקומות הללו, טריפה: **הריאה שניקבה**. שני קרומים דקים יש לריאה, ניקב זה בלא זה, כשרה. ניקבו שניהן והרוח יוצא כשנופחים אותה, טריפה. ומטעם ריאה שניקבה נאסרו כל הסירכות שבריאה כשהם במקום דעבידי לאינתוקי, לפי שאין סירכא בלא נקב, שהריאה שואבת כל מיני משקה והמשקה נעשה עב בתוכה ויוצא מעט מעט דרך הנקב ונעשה קרום. וכשהסירכות במקום דלא עבידי לאינתוקי כגון אונא באונא כסדרן, זו מגינה על זו וחוזרת לבריאותה ואין הנקב מתגלה. אבל כשהם במקום דעבידי לאינתוקי, הקרום מתפרק והנקב מתגלה: **או שחסרה**. כגון שחסרה אחת מחמש האונות שיש לריאה. ואם נחסרה אחת משלש האונות של צד ימין, יש אומרים שהענגוניתא משלמת וכשרה. ואם חסרה הענגוניתא עצמה, יש מכשירין, דאין זה חסרון, שהרבה בהמות אין להם ענגוניתא. כך מוכח בגמרא: **עד שתנקב לבית הסמפונות**. קנוקנות קטנות המתפשטות בתוך הריאה כולן שופכין לסמפון הגדול. ולבית הסמפונות דתנן, כלומר לסמפון הגדול שכל הסמפונות שופכים לו. ואין הלכה כרבי שמעון: **ניקבה הקיבה**. נקב מפולש לתוך חללה בכל שהוא: **ניקבה המרה**. הכיס שלה למקום שאין הכבד סותמתה: **ניקבו הדקיין**. בני מעים. למקום שאין דקים אחרים סמוך לנקב להגן עליו. אבל הדרא דכנתא דאנקיב לחבריה חבריה מגין עליה: **כרס הפנימי**. כל הכרס כולו קרוי כרס פנימי. ונקובתו במשהו. כרס החיצונה, בשר החופה את רוב הכרס והוא קרום עב על כל החלל מן החוזה ועד הירכים. והכרס מיעוטו נחבא תחת צלעות החוזה ורובו תחת אותו קרום. ונקרע ברובו דקאמר, היינו שרואים כמה יש מן הקרום כנגד אותו רוב הכרס, ואם נקרע שם רוב מה שיש מן הקרום כנגד הכרס, טריפה. ואם ממקום שהכרס כלה ולמטה נקרע אותו קרום, כשרה: **הגדולה טפח**. בשור גדול אם נקרע טפח, טריפה, אף על גב דלא היה רובה, ובעגל קטן מטרפא ברובה, אף על גב דלא היה טפח. והלכה כרבי יהודה: **המסט ובית הכוסות**. סוף הכרס עשוי ככובע וקרוי בית הכוסות, והמסט מחובר בו, וסביב לחבורן כשבאים להבדילן יש דופן לזה ודופן לזה, ובאמצע הן שופכין זה לתוך זה. והמאכל נכנס מבית הכוסות להמסט, ומן המסט לקיבה, ומזהקיבה לדקיין: **שניקבו לחוץ**. שהנקב נראה מבחוץ. כגון שניקבו או זה או זה שלא במקום חבורן. לאפוקי אם ניקבו במקום חבורן דכשר, לפי שדופן המסט מגין על נקבי בית הכוסות, ודופן בית הכוסות מגין על נקבי המסט: **נפלה מן הגג**. ושחטה מידי, טריפה, אם לא הלכה ברגליה אחר נפילתה. דחיישינן שמא נתרסקו אבריה ואם הלכה מלוא קומתה, כשרה ואינה צריכה בדיקה. ואם עמדה ולא הלכה ושחטה, צריכה בדיקה. וכן אם שהתה מעת לעת אחר שנפלה ושחטה, אע"פ שלא הלכה ולא עמדה, כשרה וצריכה בדיקה, ובדיקה זו בחלל הגוף בפנים לראות אם נתרסקו אבריה. ובית הרחם וכן הסימנים אין בהם משום ריסקו אברים: **נשתברו רוב צלעותיה**. עשרים ושתיים צלעות גדולות שיש בהן מוח יש לבהמה, אחת עשרה מכאן ואחת עשרה מכאן. נשתברו שש מכאן ושש מכאן, או אחת עשרה מכאן ואת מכאן, זהו נשתברו רוב צלעותיה. והוא שנשברו מחציין כלפי השדרה, לפי ששם חיותה ולא מחציין לצד החוזה: **ודרוסת הזאב**. שמכה בצפרניו בבהמה ומטיל בה ארס ושורפה ואין דריסה אלא ביד, אבל לא ברגל. ואין דרוסה אלא מדעת. ודרוסה שאמרו, צריכה בדיקה כנגד בני מעים, וכגון ספק דרסה או שראה שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ, צריכה בדיקה גבה וכריסה וצדיה וכל שכנגד בני מעים. ואם האדים שם בשר, טריפה. ואם ודאי דרוסה היא, בודק כנגד מקום הדריסה ורואה, אם האדים הבשר, טריפה. ואם לאו, כשרה: **דרוסת הזאת בדקה**. אבל בגסה לא אלים זיהריה למקלייה: **ודרוסת ארי בגסה**. וכל שכן בדקה. ורבי יהודה לפרושי מלתיה דתנא קמא אתי ולא לאפלוגי עליה. והלכה כמותו: **הנץ**. אשפרו"ר בלע"ז: **בעוף הדק**. יונים וצפורים: **דרוסת הגס**. אשטור"ר: **בעוף הגס**. אווזים ותרנגולים: **זה הכלל**. לאתוויי שבעה מיני טרפות שלא הוזכרו במשנה, ואלו הן, א' קולית הירך שקפץ ממקומו מן החור שבעצם האליה שהוא תחוב בו, והוא דאיעכול ניביה. ב' ל' לקתה אפילו בכחוליא אחת, וכל שכן בשתיקן,

treifah. (2) And the following [defects] do not render cattle *treifah*: if the windpipe was pierced or slit [even in its entire length, except at the very top and very bottom]. How much of it may be missing? Rabbi Shimon ben Gamliel says, Up to an Italian *issur*. If part of the skull cracked open but the membrane of the brain was not pierced [if a piece of the skull the size of a third of a

handbreadth was actually missing it would be a *treifah*, since, eventually the membrane, would become pierced (Tiferet Yisrael)], if the heart was pierced but not into [any of] its chambers, if the spine was broken but the spinal cord was not severed, if the liver was gone but a piece the size of an olive remained, if the [third stomach] omasum and [second stomach] reticulum were pierced [i.e., the walls that connect one to the other] on the inside, if the spleen was [entirely] gone, or if [one or both] the kidneys were [entirely] missing or if the lower jawbone was missing [however, there remained some flesh to which the trachea and esophagus remain attached and therefore this does not fall under the category of a severed trachea as in the Mishnah above; it also must be able to swallow when food is fed into its mouth], if the uterus was missing, if the lung was shrivelled up [becoming hard as the branches of a palm tree] through an act of Heaven [i.e., by becoming frightened from thunder or lightning, it is not *treifah*, since this would eventually heal (and if one soaks it in water, it would return to its regular state); however, if frightened by a human or beast, it is *treifah*, since this would not heal], if an animal was stripped of its hide, Rabbi Meir declares it kosher but the Rabbis

רבנו עובדיה מברטנורא

הוא דמטיא לקותא למקום חריץ של כוליא. ג, טחול שניקב נקב מפולש במקום עבה שבו, ואם נשתייר בו כעובי דינר זהב, כשר. ד, סימנים שנדלדלו ברובן, כלומר שנתלשו בכמה מקומות ומחברים כאן מעט וכאן מעט. ו, נעקרה צלע מעיקרה. דדוקא נשתברו תנן במתניתין דבעינן רובא. אבל נעקרה צלע אחת מעיקרה עד חצי חוליותה טריפה. ו, וגולגולת שהוכתה מכות רבות על גולגולתה ולא נפתחה ולא ניקב הקרום, אם רובה נחבסה דהיינו נתרוצצה, טריפה. ז, ובשר החופה את רוב הכרס ברובו, נמי איכא למאן דאמר דתנא מייתי ליה בזה הכלל, ולא הוזכר בפירוש במשנה, לפי שאינם מפרשין הכרס החיצונה ששנוי במשנה שהוא בשר החופה את רוב הכרס כדפרישנא לעיל. וכן מייתי תנא בזה הכלל בהמה שנחתכו רגליה האחרונים מן הארכובה ולמעלה, טריפה. וחסרון בשרה, שם חסרה חוליא אחת, טריפה. וגלודה, שנפל עורה והופשטה כולה או מחמת שחיין או מחמת מלאכה, טריפה. וחרותה, שצמקה ריאה שלה ונעשית כחריות של דקל מחמת פחד שהבעיתה אדם, דדוקא בידי שמים תנן לקמן שהיא כשרה משום דהדרא בריאה, אבל לא בידי אדם. וכל הני טרפות רבינו תנא בזה הכלל: **כל שאין כמותה חיה**. שלקתה מכה, שאין בהמה לקויה דוגמתה יכולה לחיות: **ב ניקבה הגררת**. בלא חסרון איסר כדמפרש. ואם ניקבה נקבים הרבה מפולשים ואין בהן חסרון, רואין אם כשיצטרפו יש בכלן רוב שיעור גררת, טריפה. ואם יש באותן נקבים חסרון או שחסרו ממנו רצועות ארוכות, אם כשיצטרפו כל מה שחסר יעלה יותר משיעור איסר, טריפה. ואם כאיסר או פחות, כשרה. וכן הלכה: **או שנסדקה**. והוא שישתייר בה בקנה למעלה ולמטה כל שהוא: **נפתחה הגולגולת**. העצם נפתח ורואים אנו שלא ניקב קרום של מוח: **ניטלה הכבד ונשתייר הימנה כזית**. והוא שיהיה כזית במקום מרה, וכזית במקום שהיא מעורה: **זה לתוך זה**. שסמוכין הן ודופן של שניהם אדוקים זה לזה ובאמצעותן הן שופכין זה לזה. ואם חזרו וניקבו במקום אדיקת דפנותיהם ואין הנקב נראה במקום עביו ולא נשתייר בו כעובי דינר זהב, טריפה, כדמפרשינן לעיל: **ניטלו הכליות**. בין שניטלו שניהן בין שניטלה אחת מהן, כשרה. ולא שנו אלא ניטלו. אבל הכוליא שהקטינה

ב ואלו כשרות בבהמה, נקבה הגררת או שנסדקה. עד כמה תחסר, רבן שמעון בן גמליאל אומר, עד כאסר האיטלקי. נפתחה הגולגלת ולא נקב קרום של מוח, נקב הלב ולא לבית חללו, נשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה, נטלה הכבד ונשתייר הימנה כזית, הקסס ובית הכוסות שנקבו זה לתוך זה, נטל הטחול, נטלו הפליות, נטל לחי התחתון, נטלה האם שלה, וחרותה בידי שמים. הגלודה, רבי מאיר מכשיר,

declare it not kosher [unless a strip of skin the width of a *sela* remains covering the entire spine, in which case, the Rabbis would agree that it would be kosher]. (3) The following [defects] render birds *treifah*: if the esophagus was pierced, or the trachea severed, if a weasel struck [i.e., bit the bird]

on the head in such a place as would render it *treifah* [i.e., in a place that would puncture the membrane covering the brain,] if the gizzard [*kurkavan*, the muscular chamber which crushes the food before entering the intestines] were pierced [i.e., both the muscle and the bag] or if the intestines were pierced. If it fell into the fire and its internal organs were scorched; if they [i.e., those organs that are red] turned green, it is not valid [i.e., it is *treifah*] but if they remained red, it is valid [and the same is true vice versa, those organs which are green, if after being scorched turned red, it is *treifah*]. If one stepped upon a bird or knocked it against a wall or if an animal crushed it and it still jerks its limbs and it remained alive after this for twenty-four hours, and it was slaughtered afterwards, it is valid [subject to examination for

וְחֻכְמֵי פְּסוּלֵי: ג' וְאֵלּוּ טְרֵפוֹת בְּעוֹף, נְקֻבַת הַיֶּשֶׁט, פְּסוּקַת הַגְּרִגֵּרָה, הַכְּתָה חֲלָדָה עַל רֵאשָׁה מְקוֹם שְׁעוֹשָׂה אוֹתָהּ טְרֵפָה, נֶקֶב הַקְּרָקֶבֶן, נֶקֶב הַדִּקְדִּין. נִפְלָה לְאֹר וְנִחְמְרוּ בְּנֵי מַעֲיָה, אִם יִרְקִים, פְּסוּלִין. אִם אֲדָמִים, כְּשֵׁרִים. דְּרָסָה, וְטְרֵפָה בְּכַתְלֵי, אוֹ שְׂרֻצְצָתָהּ בְּהֵמָה וּמִפְּרָכְסָתָהּ, וְשִׁהְתָּה מֵעַת לַעַת וְשִׁחְטָהּ, כְּשֵׁרָה:

רבנו עובדיה מברטנורא

מחמת חולי בדקה עד כפול, בגסה עד כענבה בינונית, טריפה. ואם מלאה מים טרוחים, טריפה. מים זכים, כשרה: **ניטל לחי התחתון**. מעל הבשר והסימנים מחוברין בבשר. ולא שנו אלא שיכולה לחיות על ידי הלעטה ששופכים המאכל לתוך פיה. אבל אינה יכולה לחיות על ידי הלעטה, טריפה: **ניטלה האם**. היא הרחם, מטריין בלע"ז, שהעובר מונח בה: **וחרותה בידי שמים**. שצמקה הריאה שלה ויבשה כחריות של דקל מקול רעם וברק [צ"ל וראיית ברק]. כשרה. ובידי אדם כגון שהבעיתה אדם או שאר כל הבריות כגון שאגת אריה וקול שחל, טריפה. והיכי ידעין אם בידי שמים וכשרה, אם בידי אדם וטריפה, כפי מביא כלי חרס לבנים וממלאן מים קרים ומניח הריאה בתוכם מעת לעת, אי הדרא בריא, בידי שמים היא וכשרה. ואי לא הדרא בריא, בידי אדם היא וטריפה. ובחורף מביא כלי חרס שחור, שאינו מזויע כמו הלבן ואין המים מצטננים בו, ויש מפרשים שמביא כלי נחושת, וממלאן מים פושרים ומניח הריאה בתוכן מעת לעת, אי הדרא בריא, כשרה. ואם לאו, טריפה: **הגלודה**. שהופשט עורה מעליה, אם נשאר בה עור כרוחב סלע על פני השדרה כולה שנמצאו חוליות השדרה כולן מחופים, הרי זו כשרה. ואם נפשט ממנו רוחב סלע על פני כל השדרה, אע"פ שכל שאר עורה קיים, טריפה, וכן פסק הלכה: **ג' הכתה חולדה על ראשה**. שנשכה בשיניה. דאילו ביד, יש דריסה לחולדה בעופות, וכל כנגד החלל מטרפא ביה: **מקום שעושה אותה טריפה**. שיש לחוש שמא ניקב קרום של מוח. וכיצד היא עושה, מכניס ידו לתוך פי העוף ודוחק אצבעו למעלה. אם המוח מבצבץ ויוצא, בידוע שניקב הקרום וטריפה: **ניקב הקורקבן**. והוא שיהיה הנקב בבשר הקורקבן ובכיס שבתוכו שהמאכל עובר בו, דהיינו שיהיו נקובים הכיס והבשר זה כנגד זה. אבל קורקבן שניקב וכיס שלו קיים, או אפילו ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה, כשרה: **ונחמרו בני מעיה**. כווצו מחמת האור ונהפכו מראיתן. לשון מעי חמרמרו: **ירוקים פסולים**. הכי קאמר, אברים שדרכן להיות אדומים, כגון הלב והכבד והקורקבן שדרכן להיות אדומים באוויזן ותרנגולים ותורים ובני יונה וכיוצא בהן, אם נשתנו ונעשו ירוקים מחמת האור, פסולים. ואם נשאר אדומים כמו שהיו, כשרים. והוא הדין הדקים שדרכן להיות ירוקים, אם נשתנו מבחייתן ונהפכו אדומים, פסולים. וכן עופות המים שהלב והכבד והקורקבן שלהם ירוקים, אם נפלו לאור והאדימו, פסולים. שכל שנשתנו מראיתן מחמת האור, פסולים. ושיעור שינוי המראה, במשהו כמו שהנקב במשהו: **דרסה**. אדם ברגליו: **או שטרפה בכולת**. שהכה בה בכותל: **או שרצצתה בהמה**. דאיכא למיחש להני תלתא משום ריסוק איברים. ועדיין מפרכסת: **אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה**. ובעיא בדיקה כדכתבין לעיל גבי בהמה. שכל טריפות שמנו חכמים בבהמה, כנגדן בעוף. יתר עליהן העוף, אלו השנוין במשנה:

internal injuries]. (4) And the following [defects] do not render birds *treifah*: if the windpipe was pierced or slit lengthwise (as above in Mishnah 2) if a weasel struck [i.e., bit] it on the head in such a place that would not render it *treifah* [i.e., an area which would not puncture the brain], if the crop [*zefek* the pouch-like portion of the birds food pipe where food is first stored] was pierced; Rabbi says, Even if it was [partially missing [as long as enough remains so that the food will reach the stomach. The *halachah* does not follow Rabbi], if the intestines protruded [from the body] but were not pierced [nor do they become inverted when reinserted], if its wings were broken or its legs broken [from the knee downward and the bone did not pierce the flesh] or if its [large] feathers were plucked out, Rabbi Yehudah says, If its down [the small stemless feathers] were gone, [it is comparable to an animal stripped of its skin and] it is invalid [the *halachah* does not follow Rabbi Yehudah]. (5) If an animal suffered from a sudden surge in blood flow, or was overcome by fumes or by cold, or if it ate oleander or hens' dung [which are poisonous to animals, but harmless to humans] or if it drank open water [which could have been contaminated by a snake] it is fit. If it ate poison, or was bitten by a snake [which is harmless to animals, but dangerous to humans], it is not forbidden as a *treifah*, but it is forbidden as a danger to life. (6) The characteristics of [kosher] cattle and of wild animals are stated in the Torah [i.e., split hooves and chewing their cud]. The characteristics of [kosher] birds are not stated, but the Sages have said, Every bird that seizes its food [with its talons], is not kosher. Every bird [that does not

ד ואלו כשרות בעוף, נקבה הגרגרת או שנסדקה, הכתה חלדה על ראשה מקום שאינו עושה אותה טרפה, נקב הזפק. רבי אומר, אפילו נטל. יצאו בני מעיה ולא נקבו, נשתברו גפיה, נשתברו רגליה, נמרטו כנפיה. רבי יהודה אומר, אם נטלה הנוצה, פסולה: ה אחוזת הדם, והמעשנת, והמצוננת, ושאכלה הרדופני, ושאכלה צואת תרנגולים, או ששתתה מים הרעים, כשרה. אכלה סם המות או שהכיתה נחש, מתרת משום טרפה, ואסורה משום סכנת נפשות: ו סימני בהמה וחייה נאמרו מן התורה, וסימני העוף לא נאמרו. אבל אמרו חכמים, כל עוף

רבנו עובדיה מברטנורא

ד ניקבה הגרגרת או שנסדקה. נקובת הגרגרת וסדיקתה בעוף כנקובת הגרגרת וסדיקתה בבהמה. וכבר פירשנו לעיל. ואם ניקבה נקב שיש בה חסרון, אם החסרון הוא כשיעור רוב חלל הקנה של אותו העוף, טריפה. ואם לאו, כשרה: הזפק. הוא סמוך לושט. וכל הנמשך עם הושט כשהעוף מושך צוארו, דינו כושט ונקובתו במשהו. ושאר הזפק אם ניקב כשר: רבי אומר אפילו ניטל. ואין הלכה כרבי: יצאו בני מעיה. לא שנו אלא שבשעה שהכניס לתוכו לא הפך עליונו לתחתונו או עגולה זו למעלה מממות שהיתה שהחליף, זו למעלה חו למטה. אבל הפך בהן, טריפה, שכיון שנהפך אחד מהם אינו יכול לחיות: נשתברו גפיה. עצמות הכנפים. ודוקא נשתברו. אבל שמוטת גף בעוף, טריפה, חיישינן שמא ניקבה הריאה לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות וקרום הבשר רק ודק בין צלע לצלע וכששומט גפה מתנתקת הריאה עם הגף: נשתברו רגליה. מן הארכובה ולמטה. או אפילו למעלה ולא יצא העצם לחוץ. אבל יצא לחוץ, תנן בבהמה המקשה [פרק ד] דהוי טריפה, ושם נפרש: נמרטו כנפיה. היינו נוצה גדולה שעל כל גופה: נוצה. היא הדקה שעל הבשר שאין לה קנים, דחשיב לה כגלודה. ואין הלכה כרבי יהודה: ה אחוזת הדם. שאחזה דם וחלתה: והמעושנת. שנכנס עשן בגופה: והמצוננת. חולי מחמת צינה. ורמב"ם פירש, אחוזת הדם, שגבר עליה הדם. והמעושנת, שגברה עליה הליחה השחורה. והמצוננת, שגברה עליה הליחה הלבנה. ולא הזכיר הליחה הרביעית שהיא האדומה, לפי שאינה מוציאה כל כך בבהמות: הרדופני. סם המות דבהמה. וכן צואת התרנגולים, הבהמות האוכלות ממנה מתות: מים הרעים. מים מגולים: סם המות. דבר שהוא סם המות לאדם ואינו סם המות לבהמה: ו הדורס. האוחז בצפרניו ומגביה מן הקרקע מה שהוא אוכל. ויש שפירשו, שאינו ממתיק לבעל חי עד שימות אלא אוכלו מחיים:

seize its food and] that has an extra toe [a higher toe at the back of the foot], or a crop and has a gizzard that can be peeled [i.e., the bag from the muscle] is kosher. Rabbi Eliezer son of Rabbi Zaddok says, Every bird [when placed on a string] that parts its toes [i.e., half on one side of the string and half on the other], is not kosher [as it may be assumed that it seizes its food]. (7) And [the

characteristics] of [kosher] locusts: All that have four legs, four wings, jointed [leaping] leg-like extensions and wings covering the majority of the body. Rabbi Yose says, [Besides the four characteristics mentioned above] it must also have the name *chagav*. And [the characteristics] of [kosher] fish: All that have a fin and a scale [at one time or another, are kosher]. Rabbi Yehudah says, There must be [at least] two scales and one fin. The scales are those [thin discs] which are attached to the fish, the fins are those [wings] by which it swims.

רבנו עובדיה מברטנורא

אצבע יתירה. זו אצבע הגבוהה שאחורי האצבעות): וקורקבנו נקלה. הכיס שבתוך הקורקבן נקלה מבשר הקורקבן. ולא שיהיה כל עוף טהור צריך לכל הסימנים הללו אלא סימן אחד בלבד די ובלבד שנדע בו שאינו דורס ואוכל. והגאונים כתבו שנסורת בידם שאין מכשירים עוף הבא בסימן אחד ואע"פ שידוע לנו בו שאינו דורס ואוכל, אלא אם כן היה אותו סימן שקורקבנו נקלה ביד, אבל אם אינו נקלה ביד אע"פ שיש לו זפק או אצבע יתירה מעולם לא התירוהו: החולק את רגליו. כשמעמידו על החוט נותן שתי אצבעותיו מכאן ושתיים מכאן: **טמא.** בידוע שהוא דורס: **ז ובחגבים.** זהו סימן טהרתם: **כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים ויש לו קרסולים.** הם שתי רגלים ארוכין לבד הארבע והם סמוך לצוארו ממעל לרגליו לנתר בהם, כשהוא רוצה לקפוץ מתחוק בהם: **רבי יוסי אומר ושמנו חגב.** אע"פ שיש בו ארבעה סימנים הללו אינו כשר אלא אם כן ידוע ששמו חגב. וכן הלכה: **כל שיש לו סנפיר וקשקשת.** אפילו אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן, או שיש לו עכשיו ועתיד להשירן כשיוצא מן המים, מותר: **וסנפירין הפורח בהן.** ששט בהן על פני המים:

Gemara Chullin 84a

גמרא חולין דף פד.

Our Rabbis taught: [It is written,] "Who traps a quarry." [Leviticus 17:13. The verse literally reads: "Who takes in hunting and hunting of wild animal or bird."] The Torah teaches a rule of conduct, that a person should not eat meat except after such preparation as this [i.e., after toilsome preparation, and only as a rare luxury, for otherwise one would soon be reduced to poverty].

Our Rabbis taught: "When the Lord your God shall enlarge your border, as He has promised you, and you shall say, I will eat flesh." (Deuteronomy 12:20) The Torah here teaches a rule of conduct, that a person should not eat meat unless he has a special appetite for it. I might think that this means that a person should buy [meat] in the market and eat it, the text therefore states, "Then you shall kill of your herd and of your flock." (ibid., verse 21) I might then think

הדורס, טמא. כל שיש לו אצבע יתרה, וזפק, וקורקבנו נקלה, טהור. רבי אליעזר ברבי צדוק אומר, כל עוף החולק את רגליו, טמא: ז ובחגבים, כל שיש לו ארבע רגלים, וארבע כנפים, וקרסולים, וכנפיו חופין את רבו. רבי יוסי אומר. ושמנו חגב. ובחגבים, כל שיש לו סנפיר וקשקשת. רבי יהודה אומר, שני קשקשין וסנפיר אחד. ואלו הן קשקשין, הקבועין בו. וסנפירין, הפורח בהן:

תנו רבנן אשר יצוד למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה הזאת. תנו רבנן (דברים יב) כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא לתיאבון יכול יקח אדם מן השוק ויאכל תלמוד לומר (שם) וזבחת מבקרך ומצאנך יכול יזבח כל בקרו ויאכל כל צאנו

that this means that he should kill all his herd and eat and all his flock and eat; the text therefore states, “of your herd,” and not all your herd; “of your flock,” and not all your flock. Hence Rabbi Elazar ben Azariah said, A man who has a *maneh* [a coin equal to one hundred *zuz*] may buy for his stew a *litra* [a measure of capacity] of vegetables; if he has ten *maneh*, he may buy for his stew a *litra* of fish; if he has fifty *maneh*, he may buy for his stew a *litra* of meat; if he has a hundred *maneh*, he may have a pot set on for him every day. And [how often for] the others [those of lesser means]? From Sabbath eve to Sabbath eve. Rav said, we must defer to the opinion of the Elder [Rabbi Elazar ben Azariah, who was so called because upon his appointment as head of the Academy his hair suddenly turned white]. Rabbi Yochanan said

Abba [i.e., Rav] comes from a healthy family, but as for us [who are not as healthy and strong as those of former generations], whoever among us has any coin in his purse should hasten with it to the shopkeeper. Rav Nachman said, As for us [our generation, which is even weaker than that of Rabbi Yochanan], we must even borrow to eat. “The lambs are for your clothing” (Proverbs 27:26) — of the fleece of your own lambs should be your clothing. “And the goats the price of the field” (Proverbs 27:26) — a person should always sell his fields and buy goats rather than sell his goats and buy a field. “And there will be goats' milk enough”: (ibid., verse 27) — it is enough for a person to sustain himself with the milk of the goats and lambs of his home. “For your food, for the food of your household” (ibid.) — your own sustenance comes first, before the sustenance of your household. “And life for your maidens” (ibid.) - Mar Zutra the son of Rav Nachman said, Discipline your maidens [i.e., the household] in the way of life [in thrift and moderation, so that they be content with the simple needs of life]; hence the Torah taught a rule of conduct that a parent should not accustom his son to meat and wine.

זוהר דף פ"ה ע"א

ולפני עור לא תתן מכשול במשמעו ואוקמוהו במאן דגרים לאחרא למחטי. ובן מאן דמחי לבריה רבא. ולפני עור לא תתן וגומר. במאן דלא מטא להוראה ואורי (קאמר. ככה דתנינן) דכתיב (משלי ז) כי רבים חללים הפילה ועצומים כל הרועיה. והאי אעבר משום ולפני עור לא תתן מכשול. בגין דאכשיל ליה לחבריה לעלמא דאתי. דתנינן מאן דאזיל בארס מישר באורייתא ומאן דאשתדל באורייתא כדקא יאות אית ליה הולקא טבא תדיר לעלמא דאתי. דההיא מלה דאורייתא דאפיק מפומיה אזלא ושאתא בעלמא וסלקא לעילא. וכמה עלאין קדישין מתתבראן בההיא מלה וסלקא

ויאכל תלמוד לומר מברךך ולא כל בךרך מצאנך ולא כל צאנך מכאן אמר רבי אלעזר בן עזריה מי שיש לו מנה יקח לפסו ליטרא ירק. עשרה מנה יקח לפסו ליטרא דגים. חמשים מנה יקח לפסו ליטרא בשר. מאה מנה ישפתו לו קדירה בכל יום. ואינך אימת מערב שבת לערב שבת. אמר רב צריכין אנו לחוש לדברי זקן. אמר רבי יוחנן אבא ממשפחת בריאים הוה אבל כגון אנו מי שיש לו פרוטה בתוך כיסו יריצנה לתנני. אמר רב נתמן כגון אנו לווין ואוכלין (משלי כו) כבשים לבלושך מגז כבשים יהי מבלושך. ומחיר שדה עתודים לעולם ימכור אדם שדה ויקח עתודים ואל ימכור אדם עתודים ויקח שדה. ודי חלב עזים דיו לאדם שיתפרנס מחלב גדיים וטלאים שבתוך ביתו. ללחמך ללחם ביתך לחמך קודם ללחם ביתך. וחיים לנערותיך אמר מר זוטרא בריה דרב נתמן תן חיים לנערותיך מכאן למדה תורה דרך ארץ שלא למד אדם את בנו בכשר ויין:

בְּאֵרֶח מִיִּשְׂרָאֵל וְאֶתְעַטֵּר בְּעֵטְרָא קֳדִישָׁא וְאֶסְתַּחֲוִי בְּנִהְרָא דְעֵלְמָא דְאֶתִּי דְנָגִיד וְנִפְיָא מְעַדָּן וְאֶתְקַבַּל בֵּיהּ וְאֶשְׁתַּאֲבַב בְּגוּיָהּ וְאֶתְעַנְג (ס"א וְאֶתְנַטֵּעַ) סוּחְרָגִיָּה דִּהְהוּא נִהְרָא אֵילְנָא עֵלְמָא וּבְדִין נָגִיד וְנִפְיָא נִהְרָא עֵלְמָא וְאֶתְעַטֵּר בֵּיהּ בִּהְהוּא בַר נִשׁ כָּל יוֹמָא כְּמָה דְאֶתְמַר. וּמָאן דְלַעֲוִי (נִיָּא דִּילִיף) בְּאוֹרֵייתָא וְלֹא אֶשְׁתַּדַּל בֵּיהּ בְּאֵרֶח קְשׁוּט (דַּפִּיָּה עַב) וּבְאֵרֶח מִיִּשְׂרָאֵל הֵהוּא מְלָה סְלֵקָא וְסָמִי אוֹרְחִין וְלִית מָאן דִּיתְחַבֵּר בֵּיהּ וְכֹלָא דְחִינִין לֵהּ לְבַר וְאוֹיִל וְשָׂאט בְּעֵלְמָא וְלֹא יִשְׂכַח אֶתְרֵי. מָאן נָרִים לִיָּהּ הָאִי. הֵהוּא דְסָמִי לִיָּהּ מְאֵרֶח מִיִּשְׂרָאֵל הוּא דְכְתִיב וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל. וּבְגִינֵי כִּדְ כְּתִיב וְיִרְאֵת מְאֵלְהִיד אֲנִי יי. וּמָאן דְתִיאֻבְתִּיהּ לְמִלְעֵי בְּאוֹרֵייתָא וְלֹא אֶשְׂכַח מָאן דִּיֻּלִּיף לִיָּהּ הוּא בְּרַחֲמֵי וְיִרְאֵת דְאוֹרֵייתָא לְעֵי בֵּיהּ וּמְגַמְגֵם בֵּיהּ בְּגִמְגוּמָא דְלֹא יָדַע. כָּל מְלָה וּמְלָה סְלֵקָא וּקוֹדֶשָׁא בְּרִיד הוּא חֲדִי בִּהְהוּא מְלָה וְכִבִּיל לֵהּ וְנִטַע לֵהּ סוּחְרָגִיָּה דִּהְהוּא נִחְלָא וְאֶתְעַבִּידוּ מְאֵלָן מְלִין אֵילְנִין רַבְרַבִּין וְאֶקְרוּן עַרְבֵי נַחַל הַרְדָּא הוּא דְכְתִיב (מִשְׁלִי ה) בְּאֶהְבֵּתָהּ תִּשְׁגָּה תְּמִיד. וְדוֹר מְלָכָא אָמַר (תְּהִלִּים פו) הוֹרְגֵי יי דְרַבְרָךְ אֶהְלַךְ בְּאֶמְתֵּךְ וּכְתִיב (שֵׁם כו) וְנִחְנֵי בְּאֵרֶח מִיִּשְׂרָאֵל לְמַעַן שׁוֹרְרֵי:

יוסף לחוק

Yosef Le-Chok

מוסר

Ethical Teaching:

Rabbeinu Yonah, Sha'arei Teshuvah 8a

שערי תשובה לרבינו יונה דף ה ע"א

[The penitent] must pursue acts of kindness and truth, as is expressed by the verse, "By kindness and truth is sin atoned, and by the fear of the Lord men turn away from evil." (Proverbs 16:6) Now understand the secret of this verse. For surely if a sinner has not returned to God, his sin will not be atoned for by the performance of acts of kindness, as it states, "Who will not discriminate nor will He take a bribe." (Deuteronomy 10:17) About this they [the Rabbis], of blessed memory, said, He will not take the bribe of a commandment to forgive and ignore sins. They also said, If someone says that the Holy One, blessed be He, is lax [and lenient in judgment, people] will be lax with his life. Rather, He is patient [and waits for repentance], but if they do not listen [i.e., by repenting], He will mete out their actions into their bosom. Surely, then, that which King Shlomo, peace be upon him, said, "By kindness and truth is sin atoned" refers to a penitent. For there are sins for which repentance and Yom Kippur can merely suspend the sin, while only suffering can purge it. But [acts of] kindness protects the sinner and guards one from suffering, since it can even save from death, as it is written, "but charity saves from death." (Proverbs 10:2) Furthermore, there is a sin, namely,

צְרִיף לְרִדוּף לְעֵשׂוֹת חֶסֶד וְאֵמֶת בְּעֵנִין שְׁנֵאמַר (מִשְׁלִי טו) בְּחֶסֶד וְאֵמֶת יִכַּפֵּר עוֹן וּבִירְאֵת ה' סוּר מֵרָע. וְעַתָּה הִתְבּוֹנֵן בְּסוּד הַמִּקְרָא הַזֶּה כִּי הָאֲמֵנָם אִם הַחוּטָא לֹא שָׁב אֵל ה' לֹא יִתְכַפֵּר עוֹנוֹ בְּפוּעַל הַחֶסֶד כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (דְּבָרִים י) אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָנִים וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד וּפִירְשׁוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָה לֹא יִקַּח שֹׁחַד מִצָּהָה לְמַחֹל וְלֹהֲעֵבִיר עַל הָעוֹנוֹת. וְעוֹד אָמְרוּ כָל הָאוֹמְרֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְתָרַן הוּא יוֹתֵרוּ חֲיָיו. אֲבָל מְאֲרִיף אִפִּים. וְאִם לֹא יִשְׁמְעוּ יָמֵד פְּעוּלָתָם אֶל חִיקָם. אֲכֵן זֶה שְׁאֵמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם בְּחֶסֶד וְאֵמֶת יִכַּפֵּר עוֹן עַל בְּעַל הַתְּשׁוּבָה דְבַר כִּי יֵשׁ עֲבִירוֹת שֶׁהַתְּשׁוּבָה וְיוֹם הַכְּפּוּרִים תּוֹלִין וְיִסוּרִין מְמַרְקִין. וְהִנֵּה הַחֶסֶד יִגַּן בְּעַד הַחוּטָא וְיִשְׁמֹר עָלָיו מִן הַיְסוּרִין בְּשִׁגְם הַצֵּל יִצִּיל מִן הַמָּוֶת כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (מִשְׁלִי י) וְצַדִּיקָה תִּצִּיל

the sin of desecrating God's name, for which both repentance and suffering merely suspend the sin while only death purges it, as it says, "if this sin will be atoned for you until you die." (Isaiah 22:14) And when a person strives to support the hand of truth and to assist it, and is roused by its words, so that its light appears to the eyes of his people, and he strengthens the hands of people of truth so that their heads are raised, and he brings the advocates of falsehood low, down to the dust — these are ways of sanctifying God's name. They bring about beauty and glory to the belief in Him and to His service in the world and strength and beauty in the sanctuary of His Torah. For this reason, when one increases his actions to sanctify God and to

uphold truth, to make it firmly founded and to assist it, then he will be forgiven for the sin of desecrating God's name, for which he has repented; when He sets the truth against the guilt of the desecration, the measure of his repentance against the measure of his backsliding. This is the explanation of "By kindness and truth is sin atoned."

Practical Law:

Rambam, Laws of Marriage, Chapter 12

(1) How much food does one set aside for his wife? One sets aside bread for two meals every day, an average meal of the average person in that city, based on a person who is neither sickly nor a glutton, and the kind of food eaten by the people of that city. If wheat, wheat; if barley, barley. Similarly, rice, millet, or from the other kinds to which they are accustomed. And one allocates for her a side dish with which to eat the bread, such as legumes, vegetables, or the like. And oil for eating, oil for lighting the lamp, fruit, and a little bit of wine to drink if it is the practice of the place that women drink wine.

And one allocates for her three meals on the Sabbath, and meat or fish, according to the practice of the place. And he gives her a silver *ma'ah* for her needs every week, such as a

ממנות. ועוד יש עון והוא עון החלול ה' שהתשובה ויסורין תולין ומיתה ממרקת כמו שנאמר (ישעיה כב) אם יכפר העון הזה לכם עד תמותון והנה כאשר האדם משתדל לתמוך ביד האמת ועוזר אחריו ויתעודד בדבריו והופיע אורו לעיני בני עמו ויחזק ידי אנשי האמת וינשא ראשם וכתות השקר ישפילם יגיעם עד עפר הנה אלה דרכי קדוש ה' והוד והדר לאמונתו ועבודתו בעולם ועוזר ותפארת במקדש תורתו על בן בהרבות פעליו לקדש את ה' ולעודד האמת להכין אותו ולסעדו ונסלח לו מעון החלול עם התשובה בשומו האמת לעומת אשמת החלול מדת תשובתו כנגד מדת משובתו זה ביאור בהסד ואמת יכפר עון:

הלכה

הרמב"ם הלכות אישות פרק יב

א כמה מזונות פוסקין לאשה פוסקין לה להם שתי סעודות בכל יום סעודה בינונית של כל אדם באותה העיר באדם שאינו לא חולה ולא גרגרן ומאותו מאכל של אנשי אותה העיר. אם חטים חטים ואם שעורים שעורים וכן אורז ודוחן או משאר מינין שנהגו בהן. ופוסקין לה פפרת לאכול בה את הפת כגון קטנית או ירקות וכיוצא בהן. ושמן לאכילה ושמן להדלקת הנר ופירות ומעט יין לשתות אם היה מנהג המקום שישתו יין ופוסקין לה שלש סעודות בשבת ובשר או דגים כמנהג המקום. ונותן לה בכל שבת ושבת מעה כסף לצרכיה כגון פרוטה לכבוס או למרחץ

prutah for laundering, for the bathhouse, and the like. (2) To whom does this apply? To the poorest man in Israel. But if he is wealthy, it goes according to his wealth. Even if his means suffice to make for her several meat dishes every day, we compel him to allocate for her food, according to his means. And if he is extremely poor and cannot give her the bread that she needs, we compel him to divorce her, and her *ketubah* [payment] will be a debt for him until he can afford it and then he will pay it. (3) If a husband wants to give his wife food that is proper for her and have her eat and drink by herself and he drink and eat by himself, he is allowed to do so, provided that he eats with her every Sabbath night. (4) If food is set aside for his wife and she left some over, it belongs to the husband.

If her husband is a priest, he may not give her all her food from *terumah* [produce separated and given to the priests] because it is a great burden for her to guard it from things that defile and to eat it in purity. Rather, he gives her half from unsanctified food and half from *terumah*.

וכיוצא בהן: ב במה דברים אמורים בעני שבישראל אכל אכל אם היה עשיר הכל לפי עשירו. אפילו היה ממונו ראוי לעשות לה במה תבשילי בשר בכל יום כופין אותו ופוסקין לה מזונות כפי ממונו. ואם היה עני ביותר ואינו יכול לתן לה לחם שהיא צריכה לו כופין אותו להוציא ותהיה כתובתה חוב עליו עד שתמצא ידו ויתן: ג בעל שרצה לתן לאשתו מזונותיה הראויות לה ותהיה אוכלת ושותה לעצמה והוא שותה ואוכל לעצמו הרשות בידו ובלבד שיאכל עמה מלילי שבת לילי שבת: ד האשה שפסקו לה מזונות והותירו המותר לבעל. היה בעלה כהן אינו נותן לה כל מזונותיה תרומה מפני שטורח גדול הוא לה לשמרן מדברים המטמאין ולאכלן בטרהרה אלא נותן לה מחצה חולין ומחצה תרומה:

KEDOSHIM FOR THURSDAY NIGHT

קדושים ליל ששי

צירוף יורה

כו לא תקפון פאתא דרישכון
ולא תחבל ית פאתא דדקנד:
כח וחבול על מית לא תתנון

כו לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית
את פאת זקנד: כח ושרט לנפש לא תתנו

(27) Do not round off the corner of your head and do not destroy the edge of your beard. (28) Do not make cuts in your flesh for a person [who died]. Do not

RASHI

רש"י

(27) **Do not round off the corner of your head** — *This refers to someone who [cuts his hair in such a way that he] makes [the hair on] his temples equal to the level of that behind his ear and on his forehead [i.e., at the front hairline], thereby causing the hairline surrounding his head [i.e., his skull.] to become a circle, since the main hairline behind the ears is at a much higher level than [the hair on] his temples [and therefore, normally, the hairline dips down at the temples, thus earning them the name "corners of the head;"] hence,*

(כו) לא תקפו פאת ראשכם. זה המשוה צדעיו לאחורי אָנו ולפדחתו, ונמצא הקף ראשו עגל סביב, שעל אחורי אָנו עקרי שערו למעלה